

Suliffeqarneq pillugu kisitsisit atorlugit nassuiaasianut oqaaseqaat

Aallaqqaasiut

Inunnut ilaqtutanut, suliffeqannginnermik eqqorneqartunut, pisut malittaat annertoqaat. Inuttut nammineq pilliutigisariaqakkat saniatigut suliffeqannginneq inuuniarnerup annertuumik apparneranik kinguneqarsinnaasarpog. Inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit suliffeqannginneq pisortaqaarfinit ikiorsiinissaanut aningaasartuutininik malitseqartarpoq, aningaasat isertitat akileraarnikkut akitsuusiinertigut ikinnerulernerannik aningaasaqarnerullu annikillineranik.

Politikkip tungaatigut ingerlaavartunik suliffeqannginnerup akiorniarneqarnissaanut siunnersuisoqartarpoq suliffissaqarnissakkut suliniutinik aallartinissaanernik, ilinniarfissanik neqerooruteqarnertigut, atorsinnaasatigut pissimaaffeqarnermik sukaterinertigut suliffissaqarnikkulluunniit periarfissarisarnerusumut nuunnissamut ikiorsiinikkut.

Suliffeqarneq pillugu kisitsisit atorlugit nassuiaasiaq naammaginaruussappat pingaaruteqarpoq, suliniutit eqqortut aallartisartariaqartut. Takuneqarsinnaassaaq, inuussutissarsiutit suut siuariartornersut, inuussutissarsiutit suut kinguariartornersut, nunamilu sumi suliffissat nutaat saqqummerarnersut. Taakkulu saniatigut ajornangitsuusariaqarpoq suliffeqanngitsut sulisullu utoqqaassusii, suaassusii, najugaqarfii ilinniagaqarnerinullu tunngasut paasisutissat nassaassaanissaat.

Nunani amerlanerni aammalu nunani avannarlerni angisuuni sulisinnaasut pillugit ingerlaavartumik misissuinerit pisarput, innuttaasut iluanni inissimasut aperineqassasut suliffeqarnermut qanoq attaveqarnerannik. Akissutaasut tunngavigalugit innuttaasut immikkoortinneqassapput suliffeqartunut, suliffeqanngitsunut inunnullu suliffillit avataanniittunut. Kalaallit Nunaanni innuttaasut ikippallaarnerat peqqutaalluni suliffeqarneq pillugu kisitsisit atorlugit apersuinertigut nassuiaasiornerit pinissaat akisuallaarpoq. Paarluttanik kommuneqarfiit Namminersortullu sulinerminnut atugassanik aqqisukkanik nalunaarsuutaat atorlugit sulineq ingerlassaaq.

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik 2012-mi siullermeerluni ataqatigiissumik sulineq suliffeqannginneq sulisinnaasullu pillugit naatsorsuivoq. Naatsorsukkat nutaat takutippaat, Kalaallit Nunaata FN-p iluani Nunat assiigiinngitsut akornanni sulinissamut aqqissuussap (ILO)-p pitsaassusissamut innersuussutai qanillattorai. Suliffeqarnerup ineriartornera pillugu paasisutissanik sukkanerusumik atorfissaqartitsinerup akuerinissaa pillugu, suliffeqarneq pillugu kisitsisit atorlugit nassuiaasiat qaammatikkaartumik suliffissarsiortunut naatsorsorlugit allattukkanik suli ilaartorneqassapput. Qaammatikkaartumik naatsorsukkat siusinnerusukkat taaneqarput "suliffissaaleqinermik eqqugaasut", siunissamilu taaneqartassallutik "suliffissarsiortutut nalunaarsukkat". Taaguummik allanngineq erseqqissarneqassaaq, suliffissaa-

leqineq pillugu kisitsisit atorlugit nassuiaasioorneq nunat assigiinngitsut akornanni pitsaassusissamut nalinginnaasumik naatsorsuinerunngimmat.

Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat

Qaammatikkaartumik suliffissarsiortutut nalunaarsukkani naatsorsukkanut najoqqutaavoq kommunit allaffissornikkut aaqqissukkat najoqqutaralugit qarasaasiamut immiussaasat. Kommunit ingerlaavartumik inuit suliffissaaleqinermik peqquteqartumik saaffiginnittut inuup normuisa uppernarsaataannik saaffiginniffiullu ulluinik qarasaasiamut immiussisarput.

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik qaammatit tamaasa kommuneqarfinit sisamanit nalunaarsukkat allattorsimaffiannit pissarsisarpoq. Naatsorsueqqissaartarfik teknikki atorlugu nalunaarsuutunik misissuisarpoq, soorlu misissorneqartarput, inuit pineqartut sumiiffinni arlalinni nalunaarsorsimanersut. Naatsorsueqqissaartarfiup tamatuma saniatigut nalilersortarppaa nalunaarsukkat taamaannerisut uppernartutut saqqummiussaansut. Assersuutitut illoqarfinni nalunaarsukkanik annertuumik qaffariartoqarpat annertuumilluunniit appariartoqarpat, Naatsorsueqqissaartarfiup suliffissarsiuussisarfiit sumiiffinniittut nassuiaateqarnissamik qinnuiginninnermik atassuteqarfigisarpai.

Inuit 18-it inorlugit ukiullit, suliffissarsiortutut nalunaarsorsimasut, nassuiaasiap saqqummersinneqannginnerani immikkoortinneqartarput. Inuit 18-it inorlugit ukioqartut malitassat malillugit pisortanit ikiorsiissutinik pisinnaaneq ajorput, taamatullu ikiorsiissutinik pisinnaannginnertik pissutigalugu suliffissarsiortutut nalunaarsorneqarsinnaanatik.

Suliffissarsiortutut nalunaarsukkanik naatsorsuinermi ulloq manna tikillugu nunaqarfinni innuttaasut akuutinneqarneq ajorput. Naatsorsueqqissaartarfiup paasivaa, nunaqarfeqartoq allaffissornikkut aaqqissugaaneq malillugu suliffissarsiortunik nalunaarsuineramik ingerlatsinngitsunik, nunaqarfiullu arlalilit ukiup ataatsip ingerlanerani qaammammi ataatsimi qaammatiniluunniit arlalinni, suliffissarsiortunik nalunaarsuisimannngitsut. 2013-miit Naatsorsueqqissaartarfik nunaqarfinni suliffissarsiortut kisitsisaannik tamanut nalunaaruteqartalerniarpoq. Imaassagunarpoq, aallaqqaataani kisitsisit taakku illoqarfiit kisitsisaannut sanilliullugit nalorninarnerussasut, nunaqarfiullu ilaasa kisitsisaat naatsorsukkatut missingersukkatullu isikkoqassallutik.

Qaammammi ataatsimi inuk ataaseq suliffissarsiortutut naatsorsugaassaaq, apeqqutaanani inuk suliffissarsiortutut qaammat naallugu nalunaarsorsimanersoq imaluunniit ulloq ataaseq.

Suliffissarsiortunik nalunaarsuinermi najoqqutassat

Peqqutit amerlasinnaapput naatsumik sivilisinerusumilluunniit suliffeqanngisinnanermik. Assersuutitut siusinaartumik utoqqalinersiuteqalersimasutut, ilinniagaqartutut, angerlarsimasutut, ilinniagaqartutut imaluunniit atorneluinermik akornuteqartutut inissisimasoqarsinnaavoq. Taamatuttaaq inuit, suliffeqaraluarlutik, isertitaqaratik sulinngikkallartarput. Tamanna meerrartaarnermi sulinngiffeqarnermik, napparsimalluni sulinngikkallarnermik, angerlartitaagallarnermik imaluunniit piniagassat piffissap ilaatigut ajornarsinerinik peqquteqarpoq.

Nunat assigiinngitsut akornanni naatsorsueqqissaarnermi suliniaqatigiiffinni aalajangersimasunik maleruagassaqarpoq, inuk qaqugu suliffissaaleqisutut

taaneqassanersoq, aammalu qanoq ilisukkut inuk suliffeqarnerup avataaniittutut isigineqassanersoq. Assigiiaartumik taaguusersuinerit eqqanaassa-vaat, kisitsisit piffissap sivisunerusup ingerlanerani ineriartornerisa malinnaaviginissaat, taakkulu illoqarfinnut nunanullu allanut sanillersuunneqarsinnaanerat. Nunat assigiinngitsut akornanni suliniaqatigiiffiup (ILO) FN-p ataani inissisimasup suliffissaaleqisoq sulileriaannaq, suliffissarsiortutut taasarpaa, suliffissarsiortutut inissisimasoq, suliffeqalernissamut piareersimasoq piffimmilu suliffimmik ingerlataqanngitsoq.

Aatsaat 2012-mi Kalaallit Nunaanni najoqqutassamik suliaqartoqarpoq, kommuneqarfinni sullissisut aalajangissagaat, qaqugu qanorlu inuk suliffeqanngitsoq suliffissarsiortutut nalunaarsorneqassanersoq. Najoqqutassaq suliarineqarpoq suliffissarsiortunut sulilersitsiniarnermi periutsip pitsanngorsarnissaa siunertaralugu, tamannalu siunissami suliffeqarnermut tunngasunik kisitsisinik pitsaanerusunik takutitsisinnaanermik periarfissiilluni. Immikkuullarissumik maluginiarneqarsinnaavoq najoqqutassami suliffissarsiortut, qanoq sulilernissamut piareersimatiginerat apeqquataalluni assigiinngitsut 3-nut inissinneqarsinnaanerat:

Immikkoortumi 1-mi inuit inissinneqartartut tassaapput suliffissamik inner-suussinermi sulileriaannaat. Taakkuupput suliffissarsiortut piginnaanillit, suliffissamik tulluuttumik piginnaaneqartut. Immikkoortumi 2-miittut tassaapput, sulinermik ingerlatsisinnaanermut annertuumik ikorfartortariallit, taakkuullutillu immikkut sulilersitsiniarnikkut imaluunniit katsorsaanikkut suliniarfigineqaqqaartariallit, taakkunatigullu aatsaat sulinermik ingerlatsilersinnaalersussat. Immikkoortumilu 3-miittut tassaapput sulilersinneqarsinnaanissaminnut annertuumik ajornartorsiuteqarnerat peqquataalluni sulisinnaanngitsut imaluunniit suliffeqarnerup iluani suliniutini akuusinnaanngitsut.

Kommuneqarfiit suliffissarsiortut immikkoortunut inissitsiternerat suliaralugu aallartereerpaat, suliarli suli naammassinngilaq. Unammillernartuuvoq, suliffissaaleqisut illoqarfinnut nunaqarfinnullu tamanut siammarsimmamata. Najoqqutassiap nassiussornera ilutigalugu, illoqarfinni nunaqarfinnilu kommuneqarfinni sullissisunut pikkorissaanerit annertuut ingerlanneqarput. Immikkoortunut inissitsiternerit naammassippata, Naatsorsueqqissaartarfiup nalilissavaa, suliffissarsiortut immikkoortumi 1-miittuinnaat ILO-p maleqqusaa malillugu suliffissaaleqisutut taaneqassanersut.

Kommuneqarfiit akornanni maannamut aalajangikkat tunngaviusut malillugit suliffissarsiortoq suliffissarsiortutut qaqugu qanorlu nalunaarsussanersoq assigiissumik pisimanngilaq. Taamaattorli kommunet ilaasa periusertik ukiut ingerlanerini allannngortissimavaat, assersuutigalugu kommunerujussuanngortitsinerit pinerini. Taamaattumik nalunaarsuusiamik atuartartut eqqumaffigisariaqarpaat, suliffissarsiortut amerlassusaasa allanngornerat allaffisornikkut periutsit allanngornerannit peqquteqarsinnaammata.

Suliffeqarneq pillugu kisitsisit atorlugit nassuiaasiap ataqatigiinnera
Naatsorsueqqissaartarfik siullermeerluni ataqatigiinnerusumik suliffeqarneq pillugu kisitsisitigut nassui-aasiamik 2012-imi saqqummiivoq, ILO-p male-ruaqqusaanut qaninnerusumik pitsaassusilimmik. Suliffeqarneq pillugu kisitsisitigut nassuiaasiami innuttaasut 18-it 64-illu akornanni ukiulinnut, sulisunut, suliffissaaleqisunut aammalu sulisinnaasut avataaniittunut agguataarneqarput.

Nassuiaasiap suliarineqalinnginnerani paasissutissanik amigaatigineqartunik annertuumik piffissartornartumillu katersuiffiusimavoq. Tamakku paasissutissat kommuneni qarasaasiakkut it atorlugu aqqissuussatigut ikkussuunneqarsimangillat, kisianni assigiinngitsutigut excelini, tekstbehandlingsdokumentini aammalu assammik allattukkani pissarsiarineqarsimallutik.

Ataqatigiissumik suliffeqarneq pillugu nassuiaasiap tunngavigivaa, sulisut amerlassusaasa naatsorsornerat, tassani pingaarnertut tunngavigineqarpoq sulisisup qaammatikkaartumik Akileraartarnermut aqutsisoqarfimmut tunniuttagai a-skat-imut nalunaarutit. Suliffeqanngitsut ILO-p maleruaqqusai mallugit suliffissarsiortutut naatsorsorneqassapput, piffissami naatsorsuiffiusumi sulisuusimangippata. Naggataatigullu sulisorineqarsinnaasut avataaniittut (suliffeqanngitsut sulisinnaagaluartut avataaniittut) pineqarput piffissami pineqartumi suliffeqarsimanatillu suliffissarsiortutullu nalunaarsorneqarsimangitsut. Kisitsisaasivimmi periarfissaavoq kisitsisinik aallernissaq, taakkunani suliffissaaleqisut, sulisorineqartullu suaassusaannut ukiuinut najugaqarfiinullu agguataarlugit aaneqarsinnaallutik. Sulisunullu tunngasoq branchenut aamma suliffivinnut saniatigooralugulu suliffinnut agguataarsimallutik.

Taanna nassuiaasiaq nutaaq tassaavoq suliffissaaleqinerup procentinngorlugu naatsorsornissaanut periarfissaqalersitsisoq, nunat allat procentiinut sanilersuunneqarsinnaasoq. Suliffissaaleqinermi procenti nassuiaagaavoq, suliffissaaleqisut amerlassusaat sulisinnaasunut sanilliullugu. Suliffissaaleqinerup procentia naatsorsorneqaraangat, inuit sulisinnaasut avataani inissisimasut ilanngullugit naatsorsugaaneq ajorput.

Kalaallit Nunaat taamaalilluni suliffeqarneq pillugu suliamut pitsanngortitamik uppersaateqalerpoq. Suliffeqarneq pillugu kisitsisitigut nassuiaasiani nutaani 2010-mut 2011-mullu kisitsisaagallartunit imaqarpoq. Kisitsisit 2012-mut tunngasut aatsaat 2013-ip ukiaanerani 2012-mi akileraarnermut tunngasut naammassereerpata suliarineqarsinnaavoq. Maannamut nassuiaasianik sulinissamut periarfissaasut tulleriarinerillu tunngavigalugit suliffissarsiortutut nalunaarsorimasut amerlassusaat pisariaqarluinnarpoq ilanngunneqassasut, suliffeqarnermi pissutsit allanngorarnerisa ineriartornerisalu nalilersorneqarnissaanni pisariaqartinneqarmata.

Tunngaviit pisariaqartitat pingaarnertit, suli suliffeqarneq pillugu kisitsisitigut nassuiaasiani pitsanngortitsinissamut atugassat qularnanngitsumik, tamakkiisumik aammalu kommuneni eqqortumik suliffissarsiortunik nalunaarsuineri, piffissaq eqqorlugu pisariaqartinneqarput.

Suliffissaaleqisut suliffissarsiortutullu nalunaarsukkat amerlassusaasa assigiinngissusaat

Suliffissaaleqisut naatsorsornerisa suliffissarsiortutullu nalunaarsukkat naatsorsornerisa immikkut annertuumik allaassutigaa, naatsorsukkat imaaliinnarlugit sanilliunneqarsinnaannginnerat. Suliffissaaleqisut amerlassusaat nalinginnaasumik appasinnerussaaq suliffissarsiortutut nalunaarsukkaningaanniit, tamanna qaammammi pineqartumi suliffeqannginnissamik suliffissarsiortutut piumasaaqateqarmat. Taamaakkaluartoq periutsikkut assigiinngitsunik naatsorsueriaaseqarpoq. Suliffeqarneq pillugu nassuiaasiani taamaallaat pineqarput inuit, Kalaallit Nunaanni ukiup aallartinnerani naanerani inunnik allattorsimaffimmeereersimasut, suliffissarsiortutullu nalu-

naarsorsimasut akorniniittarput nunatsinnut nuuttut avalattulluunniit imaluunniit ukiup ingerlanerani toqukkut qimagussimasut. Suliffeqarneq pillugu nassuiaasiani nunap immikkoortuini najugaqarfinnut agguataarineq ukiup naanerani pisarpoq, kisianni suliffissarsiortutut nalunaarsukkat, ulloq suliffissarsiuussisarfimmut illoqarfigisamilu saaffiginniffik aallaavigalugu naatsorsorneqartarlutik.